

מראי מקומות - יבמות

פו:

א. ואי אכיל לי' בטומאת הגוף לא לקי

הק' הערוך לנר, למה נקט לשון זה, ולא כ' דבא לומר דמותר לאכול מעשר בטומאת הגוף. וביאר, דהא איך שייך לכהן להיות טמא, לכא' שעשה איסור להטמאות (וצ"ע למה זה מוכרח, הרי שייך להיות באונס, וגם מותר ומצוה ליטמא לקרובין, וגם אין איסור לכהן ליטמא בטומאת שרץ, וצ"ע). וא"כ, הרי לנו כלל ד"דאי להתיירא" לא כתיב קרא, דהיינו דהתורה לא כתבה היתר ששייך רק היכא דא' עשה איסור. ולכן, אנו יכולים לומר רק דהפסוק חי' דאין לוקה, דאם ילקה היכא דאינו חייב, הרי עובר הלוקה על פן יוסיף, וא"כ נמצא דהוי דאי דאיסורא (וצ"ע אם כוונתו דבאמת אסור, רק דאינו לוקה, או דבאמת מותר, אלא דהתורה לא חי' ההיתר אם לא הי' נוגע לאיסור ג"כ, אבל עכשיו דאינו לוקה, ממילא נשמע דמותר ג"כ).

ב. למה קנסו לויים במעשר

פרש"י דזהו מלתא בפנ"ע, ולא אפלוגתא דר"ע וראב"ע קאי, דאינהו מדאורייתא פליגי, והקנס הוא לכ"ע. וביאר הריטב"א דהיינו דלראב"ע צריך ליתנו דוקא לכהנים ולא ללויים, ולר"ע יכול ליתנו אף לכהנים [וכן מבואר בתוס', וע' במאירי שחולק על נקודה זו, וס"ל דגם ר"ע ס"ל דהקנס הוא דצריך ליתנו דוקא לכהנים]. אולם הק' הריטב"א, לר"ע איך יצאו ישראל ידי נתינה ע"י מה שנתנו לכהן, הרי התורה אמרה דצריך ליתנו ללוי. ותי' "וי"ל כיון דממונא הוא הפקר ב"ד הפקר, ואפקוה רבנן למעשר מן הלויים ואוקמינהו ברשות כהנים, ועשאום כשלוחים של לויים". וביאר בהגהות להריטב"א מהגר"א יפהן (הע' 256) דבתחלה נעשו הכהנים שלוחים של הלויים, וא"כ נמצא דבנתינה לכהנים זכו הלויים, ובאותו רגע שזכו הלויים אמרו דהפקר ב"ד הפקר להוציא מהלויים שזכו ואוקמוה ברשות כהנים.

ג. אי בתורת קנסא אית לך

הק' המהרש"א, א"כ, למה הדרי' לפתחא דבי קברי, אולי נטלה בתורת קנסא, וא"כ שפיר אית לי'. ותי' דה"ק, אי בתורת קנסא, הא אית לך, דהיינו דעשיר אתה, וא"כ אין לך ליטול בתורת קנס, אלא להניחו לעניים. וע"ז אמר ראב"ע עקיבא בתרמילו, כלומר, בכלי של עני, שהוא רוצה לזכות לעניים, אולם אני, שאני עשירי לעזרא, חיי, דהיינו יש לי מקבלה דהקנס הוא לכהנים ממש [ולאו לעניים].

ד. בתורת חלוקה לית לך

ביאר הריטב"א, "דכיון שאין אתה גומר לקבל אלא בתורת חלוקה, ולא משום קנס עזרא, אף הם לא יצאו ידי נתינה, דמדאורייתא ללוי ולא לכהן כלל". (והריטב"א אויל לשיטתו, דצריך להיות הכהן שליח של הלוי, ואם מכון לקבלו בתורת עצמו, א"כ לא קיים הנותן דין נתינה כלל. וע' במה שהק' הגר"א יפהן ע"ז, דאטו תלוי בכוונתו, הלא הוא צריך לכוון לזכות, ורבנן עושים דהפקר, ע"ש מש"כ בזה).

ה. בתחלה לא היו מעמידים שוטרים אלא מן הלויים

ובטעם הדבר, כ' בהג' יעב"ץ שהוא משום שהיו הלויים רבים בארץ יהודה אחר שהזניחם ירבעם, וא"כ י"ל דלפיכך נתנו להם מינוי כדי להתפרנס ממנו.

ו. בת ישראל שניסת לכהן... בת

כהן שניסת לישראל וכו'

מבואר ברישא דמתני' דהיכא שיש לה בן ישראל וכן כהן דאינה אוכלת בתרומה. והק' הערוך לנר, דבסיפא דמתני' אי' להיפוך, דהיכא שיש לה בן כהן וכן ישראל דאוכלת בתרומה. וכ' לחלק בב' אופנים - א) דרישא דמתני' בבית ישראל מיירי, וא"כ לא אוכלת אלא משום בנה. וא"כ, אמרי' מאי חזית לסמוך על הבן כהן להאכילה, לסמוך על הבן ישראל שלא להאכילה. וא"כ, היכא דבת כהן היא, ובאמת אוכלת מחמת עצמה, ג"כ אמרי' דמאי חזית לסמוך על הבן ישראל לפוסלה מאכילת תרומה, לסמוך על הבן כהן דאינו פוסלה. (ב) עוד כ' לחלק, דבאמת אין חילוק בין בת כהן ובת ישראל [ומה דנקט בסיפא בת כהן, כ' הערל"נ שהוא משום דרוצה לשנות סיפא דומיא דרישא], אלא דברישא מיירי דנשאת בתחלה לכהן ואח"כ לישראל, אמרי' דלא תאכל ע"י בנה מישראל, כיון שכבר פסקה מלאכול ע"י בעלה, אבל בסיפא דנשאת בתחלה לישראל ואח"כ לכהן, שאכלה בשביל בעלה שוב אוכלת ג"כ בשביל בנה. וכמובן יהי' נפק"מ לדינא בין הב' חילוקים. וכ' הרמב"ם (תרומות ו' י"ט) להדיא כחילוק הב', דכ' דאם בת ישראל ניסת תחלה לישראל ויש לה בן, ואח"כ לכהן ויש לה בן גם ממנו ומת, הרי זה אוכלת.

אולם צ"ב, מ"ש מי הי' הבן האחרון. וע' במשנת ר' אהרן (כ"ה, ד') דכ' דמה דברישא אינה אוכלת בתרומה, זהו משום דזרע ישראל פוסל אף היכא דאוכלת בשביל זרע כהן (וע"ש שצידד דאין זרע פוסל היכא דאוכלת בשביל זרע כהן, אלא רק היכא דאוכלת בשביל קדושת עצמה, וע"ש מש"כ לבאר מתני' ע"פ זה, אבל כ' דאי"ז הנכון). ומה דבסיפא אוכלת, ביאר דמה דבת ישראל אינה אוכלת לאחר מיתת בעלה כהן [היכא שאין לה זרע] הוא מדין חזרה, דחוזרת לבית אביה ואינה אוכלת. דהיינו, דאלמלא דין חזרה, הדין הי' נותן דכיון דנתקדשה לכהן, וכבר חל הדין דתאכל בתרומה, הי' לה לאכול לעולם, רק דמדין חזרה אינה אוכלת לאחר שמת, אבל היכא שנשאר לה זרע מכהן, הרי לא שייך חזרה, ושוב אוכלת כאילו קיים בעלה, היינו דאוכלת מכח אישות בעלה הכהן, ובזה הרי אין מועיל זרע הישראל לפסול, דאין זרע ישראל פוסל אלא היכא דאוכלת בשביל זרע כהן, אבל היכא דאינה אוכלת בשביל זרע כהן, אלא משום דע"י הזרע כהן עדיין אוכלת משום בעלה, אין הזרע ישראל יכול לפסול, וזהו דינא דסיפא דאוכלת (ונמצא שיש ב' דינים איך אשה אוכלת בת ישראל תרומה בשביל זרעה, או משום דזרע גרידא מאכילה, וכמו שאשה שנאנסה מכהן והיה לה זרע, אוכלת בתרומה בשביל בנה, אע"פ שמעולם לא היתה נשואה לכהן. ועוד דין, דהזרע יכול להמשיך אישות בעלה, וזה מהני אפי' במקום שיש לה זרע מישראל ג"כ).